

Dobro smo se seznanili z »malo ustavo«

Ko je zvezni zbor skupščine SFRJ pred poldrugim letom sprejel osnutek zakona o družbenem delu in ga dal v javno razpravo, smo si bili docela na jasnem, da bosta zakonska ureditev celovitega sistema samoupravnega združenega dela in utrditev njegovega mesta in vloge v socialistični samoupravni praksi, bistveno prispevali k nadaljnjemu uresničevanju ustave in sklepov 10. kongresa ZKJ s tem, da bodo delavci postajali vse bolj gospodarji svojega dela ter hkrati organiziran dejavnik svojega lastnega družbenega položaja.

Predvsem smo želeli, da do sedanjosti, dokaj formalnopravno organiziranje delavcev v združenem delu nadomestimo, boljše povedano presežemo z uresničevanjem z ustavo opredeljenega položaja delavcev v celotni družbeni reprodukciji, s tem pa umljivo v družbi sploh.

Spričo tega nas ne more presenetiti spoznanje, ki ga je bilo v poletnih mesecih čutiti doma in v vseh razpravah o mali ustavi, da osnutek zakona o združenem delu razvija in dopolnjuje ustavne določbe o delavcih in delovnih ljudeh v tej smeri, da z neposredno uveljavitvijo samoupravnih odnosov, njihovih oblik in institucij odstranjuje vse, kar ovira, da bi delavec dejansko odločal o dohodku in o vseh bistvenih vprašanjih svojega položaja, o razvojnih problemih svoje organizacije ter o družbenem razvoju. Prav tako je javna razprava v skoraj vseh samoupravnih okoljih potrdila, da zakonski osnutek zagotavlja delavčev neposredno odločanje o dohodku, obnem pa zagotavlja tudi samoupravno združevanje sredstev za družbeno reprodukcijo, ki temelji na potrebah in interesih slehernega delavca in vseh hkrati ter s tem na njihovi medsebojni odvisnosti, vzajemnosti in odgovornosti.

Za aktivno sodelovanje delavcev

Slovenski sindikati so zavoljo teh spoznanj pred začetkom javne razprave zlasti poudarjali, da je posebnega pomena kar največja neposredna aktivna udeležba delavcev in delovnih ljudi pri izdelavi končnega besedila zakona o združenem delu. Z javno razpravo še zdaleč ni šlo zgolj za to, da se popravi posamezne formulacije v

zakonskem osnutku, marveč predvsem za to, da se idejne zasnove zakona preverijo v vsakodnevni samoupravni praksi in da jih soočimo s sedanjim stanjem v razvoju samoupravnih odnosov v sleherni delovni organizaciji in samoupravni skupnosti.

Tako je slednjič za nami štirimesečno, izjemno razgibano delovno obdobje, v katerem so sindikati kot glavni nosilci razprave frontno dogovorjeni, idejno in akcijsko enotni, pod vodstvom Zveze komunistov uspeli v osnovnih vsebinskih ciljih javne razprave o osnutku zakona o združenem delu.

Kot je dejala Ivanka Vrhovčak, generalna sekretarka RS ZSS, je bil osnovni namen in pomen javne razprave, da sprejmemo zakon »kot orodje z močjo in pomočjo katerega bomo ustvarjali pristna delavska okolja in odnose, saj je nastajal od sprejema ustave na izkušnjah in za potrebe neposredne samoupravne prakse, da sprejmemo zakon, ki bo zaradi takega svojega porenja, teže in uporabnosti vedno znova vzbujal zaupanje, zoril našo zavest in bodril vse več delavcev za odprt, javen nastop, da bodo organizirani v svojih samoupravnih okoljih terjali in tudi aktivno sodelovali v celovitih analizah družbenoekonomskih odnosov«.

Ni dvoma, kar je potrdila tudi nedavna konferenca zveze sindikatov Slovenije, da nas je v mnogih temeljnih in drugih organizacijah združenega dela zakon tako usmerjal v javni razpravi in zato je še posebno tu doživel zagreto obravnavo, polno podporo in v posameznostih obilico konstruktivnih predlogov in pripomb za njegovo boljše in popolnejše dokončno besedilo.

Vsak delavec danes ve za zakon ...

V sindikatih pravijo, da je javna razprava razgrnila še svojo drugo, nič manj pomembnejšo stran od prve, ki je imela predvsem za nalogo, da postreže s čimvečjim številom predlogov in pripomb za popolnejšo dokončno zakonsko besedilo. Očitno je namreč, da danes ve skoraj vsak delavec za zakon. In ne samo to: težko bi našli delavca, ki ne bi vedel, da zakon vsebuje pomembna določila, ki opredeljujejo njegov položaj in nove odnose v združenem delu. Ob tem seveda ne gre prezreti tudi dejstva, da je bilo med javno razpravo v organizacijah združenega dela več in bolj temeljito opravljenih analiz samoupravnih, marsikje pa tudi nesamoupravnih razmer in sprejetih ukrepov za spreminjanje in uveljavitev novih samoupravnih odnosov, kakršne terja zakon o združenem delu. Pa še na nekaj moramo opozoriti. Sindikati so v novem številu svojih osnovnih organizacij prav med javno razpravo uspeli uveljaviti svoj politični vpliv, novo ustavno funkcijo in vlogo, kar seveda zasluži tudi posebno pozornost.

To je brez dvoma velik družbeni uspeh in rezultat vsebinskega in organizacijskega enotnega delovanja vseh subjektivnih sil v javni razpravi o osnutku zakona o združenem delu.

S tem pa še zdaleč ne moremo trditi, da je zdaj vse »lepo in prav«. Če bi tako mislili, bi bili v hudi zmoti. Darsiravno so po besedah Janeza Barboriča na konferenci slovenskih sindikatov, med javno razpravo v številnih samoupravnih sredinah temeljito pretehtali svoje dosedanje samoupravne razmere in marsikje poiskali možnosti za učinkovitejši razvoj samoupravnih odnosov, je javna razprava »pokazala tudi na okolja«, kjer pečice ohranjajo stare navade in odnose, zato ni nič čudnega, če so v teh organizacijah delavci v podrejenem položaju, zlasti še, ker v njihovem imenu upravljajo in gospodarijo bodisi skupine ali celo posamezniki.

Potemtakem je razumljivo, da v takih okoljih tudi niso izdelali ocen (ne)samoupravnih odnosov kot osnov za javno razpravo. Ravno v takih okoljih je bilo in bo zaman, na kar je Ivanka Vrhovčak še posebej opozorila, »zaman vsako prigravarjanje, naj vendar opravijo »popravni izpit« neuspele javne razprave o osnutku zakona, dokler ne bodo »popravnega izpita« najprej opravile tiste subjektivne sile, ki so po sklepih partijskih kongresov in po ustavi dolžne ustvariti politične razmere za večji vpliv delavcev in delovnih ljudi za uveljavljanje novih samoupravnih odnosov v združenem delu«.

Pomembni dosežki javne razprave

Kot je na konferenci RS ZSS dejal njegov predsednik Janez Barborič, rezultatov javne razprave ne moremo ocenjevati le po zbranih mnenjih in predlogih za dopolnitev osnutka, čeprav jih je okoli 1200, saj ti ne predstavljajo vseh, ker so ustrezno sintezo opravili že v občinah. »Rezultat razprav je bolj razviden v velikem delu samoupravnih okolij, kjer so izdelali zelo dobre pa tudi manj, vendar pa le uspešne ter pre-

tehtane zasnove dograjevanja samoupravnih družbenoekonomskih odnosov.«

»Pomemben dosežek razprave je, da uspešno presegamo zavest o družbenoekonomskem položaju delavca kot položaju, ki je zaprt v delovno organizacijo, kjer se samoupravljanje konča pri tovarniških vratih.«

»Namesto njene«, je poudaril Janez Barborič, »vedno bolj prodira spoznanje o celovitosti delavčevega položaja v družbeni reprodukciji in družbi. Delavci v tozidih začinjajo vse bolj spoznavati, da so delovna organizacija, SOZD in druge oblike povezovanja sestavine njegovega družbenoekonomskega položaja in njegove samoupravne organiziranosti. To se prav tako kaže v tem, da so tudi samoupravne interesne skupnosti nepogrešljiva sestavina združenega dela in družbenoekonomskih odnosov. Krepi se spoznanje o potrebi po poglobljanju družbenoekonomskih odnosov v krajevni skupnosti pa tudi spoznanje o položaju in vlogi samoupravno organiziranih delavcev v družbenopolitičnih skupnostih od občine do federacije.«

Morda ob robu samo tole: v teh jesenskih mesecih bodo v razgibanem družbenopolitičnem življenju v naši občini, seve pa tudi v republiki, delovnim ljudem brez dvoma najbolj blizu naloge in vprašanja, ki so jih pustile odprte razprave o

osnutku zakona o združenem delu. Ta gre, kakor je znano skozi urejanje zbranih predgovin in pripomb v javni razpravi.

Proces teče, čeprav je malo opazen, kot so bila srečanja delavcev v javni razpravi, ki šla v širino. Zakon gre zdaj vsi končni podobi naproti. Pot se ne more drugače kot čati, kot smo jo ubrali, ali se kar tako ustavi. O tem i kaže izgubljeni besedi. Drugo je, ali lahko nekaj takega trdimo tudi za procese samoupravnega urejanja odnosov, ki je v samoupravnih okoljih spržila javna razprava o osnutku zakona.

Ali si upamo trditi, da bo tudi v teh primerih vsako sporno vprašanje dobilo svoj odgovor? Ob tolikokrat izrečenem »da bomo precej bliže resnici,« bomo tu in tam rekli tudi o ločni »ne«. Pozabiti pa ne gre, da so tako govorili in se izrekli marsikje delavci že med javno razpravo o zakonskem osnutku, in če bomo tako nadaljevali, bomo lahko kmalu dejansko govorili o celovitem delavčevem položaju v družbeni reprodukciji in družbi, o tistem njegovem položaju, za ktere ga smo se opredelili z ustavo, partijskimi in sindikalnimi kongresnimi dokumenti, sedaj pa še s kodeksom samoupravljanja — zakona o združenem delu.

I. Virnik

TEDNU OTROKA NA ROB

Bomo dobili tudi pionirske ulice?

Od 4. do 10. oktobra je bil v svetovnem merilu teden otroka, ki mu dajemo svečano in delovno obeležje. Prvi dan tega tedna je mednarodni dan otroka in zanj je UNICEF izbral geslo: »Zajeti nezajete!«, pri nas pa smo to vsebinsko izrazili v tem, da smo ob tej priložnosti sklenili, da bomo nudili vsakemu otroku osnovne možnosti za rast in razvoj, pri čemer smo zlasti poudarili besedo — vsakemu. To pomeni, da moramo ustvariti take družbene razmere, v katerih bo vsakemu otroku že od spočetja dalje zagotovljena zdravstveno in socialno varstvo ter družbeno vzgoja in varstvo.

Teden otroka je vsako leto tista priložnost, da pregledamo in ocenimo družbene napore pri ustanavljanju boljših pogojev za razvoj mlade generacije; zagotavljanje teh pogojev za razvoj ustvarjalne osebnosti, za zdrav telesni in umski razvoj otrok je namreč sestavni del celovite politike družbenoekonomskega razvoja naše socialistične samoupravne skupnosti. Družbene napore in dosežene uspehe pa moramo, kot so sklenili na koordinacijskem odboru za praznovanje tedna otroka pri občinski Zvezi prijateljev mladine v Centru, obogatiti z novo vsebino.

Na prvem mestu so brez dvoma priprave za uvedbo novega samoprispevka v Ljubljani; Sklep, razširitev prostorov za potrebe otroštva pa so strnili v dva: da je treba v vsaki krajevni skupnosti urediti po eno otroško igrišče in vsaka krajevna skupnost naj ima tudi — pionirsko ulico.

Zaradi pomanjkanja rekreativnih površin, bi morali v mestu omejiti parkirne prostore in nekatere ulice zlasti tist ki že zdaj služijo za otroške igre, pa bi bilo treba zapreti za ves promet. V Centru prihajajo v poštev nekatere ulice na Vodmatu in nemara še kje drugje.

Vrtci in šole ter prostori krajevnih skupnosti bi morali biti primerno opremljeni, da bi tudi v prostem času pritegnili mlade in jih obvarovali pred kvarnim vplivom okolja.

Izredno pomemben sklep, ki so ga delegati izpostavili tudi na tej seji je, da morajo vrtci v sodelovanju z DPM organizirati tudi eno od številnih dejavnosti, ki so jih sicer deležni otroci, ki so redno vključeni v VVZ — tudi za druge otroke. Take dejavnosti imenujejo ponekod cicibanove urice, druge so to ure pravljic, rekreacije ali telesne vzgoje (s starši) ali podobno. K temu naj še dodamo, da bo prav v teh dneh o tem predlogu »minimalnega programa vzgojno-varstvene dejavnosti za predšolske otroke«, razpravljala tudi skupščina Zveze skupnosti otroškega varstva. Ta program natančneje opredeljuje malo šolo — po njem naj bi zagotovili vsem otrokom v trajanju najmanj 120 ur letno — in dodaten program dela z otroki, ki niso vključeni v VVZ, to je 80 ur vzgojnega programa vsem otrokom še pred pričetkom male šole.

Vrtci bodo, kot so se dogovorili na seji koordinacijskega odbora, pripravili roditeljske sestanke s starši tistih otrok, ki so vključeni v VVZ kot drugih iz krajevne skupnosti, kjer se bodo pogovarjali o novem samoprispevku. Poleg delovnega obeležja pa je imel teden otroka tudi v občini Center, kot so povedali, slavnostno obeležje — pripravili in obiskovali so lutkovne in filmske predstave, pogostitve, rajanja in podobno. Osrednjo tako prireditev v Ljubljani pa je pripravila Zveza prijateljev mladine v Festivalni dvorani v ponedeljek, 4. oktobra. V programu so sodelovali pionirji osnovnih šol ljubljanskih občin in Frane Milčinski-Ježek.

R. R.

Foto: Zrniec